

Nr 289.

Av herrar **Lovén** och **Lindberg**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 50, angående försvarsväsendets ordnande.

I Kungl. Maj:ts proposition till innevarande års riksdag nr 50 den 20 februari 1925, angående försvarsväsendets ordnande, har för armémusiken föreslagits en organisation, byggd i huvudsak på ett av Musikaliska akademien till Kungl. Maj:t avgivet förslag i ämnet, slutande propositionen härutinnan med 485 musikbeställningar mot nuvarande 1,261 samt å en kostnadssumma av 1,107,000 kronor.

I samband med den nya härordningens antagande av 1914 års försvarsriksdag beslöt nämnda riksdag, som bekant, med anledning av motioner från vissa riksdagsgrupper, anhålla hos Kungl. Maj:t om utarbetande och framläggande till 1915 års riksdag av förslag till sådan omorganisation av arméns musik, att kostnaden för densamma komme att uppgå till högst två tredjedelar av statsverkets dåvarande utgifter för armémusiken. Utgifterna för arméns musik uppgingo för år 1914 till 1,406,491 kronor 93 öre. Kostnaderna efter den utav de enligt nådigt bemyndigande den 17 september 1914 tillsatta sakkunniga — därav två voro ledamöter av riksdagens andra kammare och en militärmusiker — föreslagna omorganisation, vilken i fråga om musikpersonalens numerär avsåg en inskränkning från 1,261 man enligt 1905 års organisation till 784 man, skulle komma att uppgå till 929,116 kronor 50 öre.

Enligt nytt nådigt bemyndigande den 19 februari 1915 uppdrogs åt en ny kommitté, bestående, förutom av civila ledamöter och en militärmusiker, av två högre militärer, varav den ene ördförande i kommittén, jämte militär sekreterare. Det förslag, som framlades av den nya kommitténs militära majoritet, slutade i fråga om kostnaderna med en beräkning av desamma för 1905 års musikorganisation med tillämpning på 1914 års härordning å ett belopp av 1,575,370 kronor 70 öre, vilken summa — för att citera betänkandet — »de sakkunniga funnit vara det minimum, som icke kan underskridas utan att försvarsväsendets effektivitet nedsättes eller andra oavvisliga intressen undanskjutas». Sakkunnigemajoriteten framhöll i fråga om militärmusikens betydelse och uppgifter i allmänhet, att som en motvikt mot den nervslitande inverkan, det nutida *kriget* utövade på truppen, *harmonimusiken* vore av allra största betydelse, varjämte nämnda majoritet, efter vidare utvecklande av denna sin uppfattning, betonade, att *harmonimusiken* jämväl i *fred* vore »av vittgående betydelse för den militära tjänsten». De sakkunniga anförde vidare: »Den militära tjänsten är så pass tröttande och enformig att upplivande element

äro av nöden. Den del av manskapet, som tillbringar större delen av sin fritid inom kasernen, har visat sig högt värdera den förströelse som musiken lämnar, och söker i den sitt behov av rekreation. Intet tvivel råder heller därom, att musiken genom förtagande av enformigheten är ägnad att motverka frestelserna till dåliga nöjen utom kasernen. — — — Med skäl kan den frågan uppställas, vad skulle givas i ersättning, därest musiken toges bort. Föreläsningar lämpa sig icke, ty truppen är efter övningarnas slut i regeln fysiskt uttröttad, och äger enligt upprepad erfarenhet i allmänhet då icke förmåga att uppfatta och tillgodogöra sig desamma, även om ämnet är lockande och föreläsaren besitter gott och för truppen avpassat framställningssätt. — — — Varken föreläsningar eller biografföreställningar verka emellertid på truppens sinne så omedelbart upplivande som musiken. Såsom vederkvickelse- och förströelsemedel kan den icke av något ersättas.»

Jämväl för militärmusikens allmänt musikkulturella betydelse visade sakkunnigemajoriteten sig hava blicken öppen, i det den yttrade: »Utom sin rent militära betydelse, vilken för frågans bedömande bör vara avgörande, fyller harmonimusiken en annan viktig uppgift. Den utgör nämligen för det stora flertalet av vårt folk den enda möjligheten att få njuta av verkligt god musik och bliver, därigenom att årsklass efter årsklass värnpliktiga fullgör sin tjänst, det enda sättet att göra musiken till hela folkets egendom. Genom ingen annan organisation med musikkulturell uppgift kan så stor del av den svenska befolkningen nås som genom militärmusiken. Härtill kommer att densamma bjuder garnisonsorternas befolkning en av den högt uppskattad vederkvickelse och en förströelse, som ej på annat sätt kan givas densamma, och genom dess tillvaro har musiklivet inom dessa orter erhållit värdefulla impulser — — —.»

Enligt det av 1919 års försvarsrevision framlagda betänkande och förslag rörande revision av Sveriges försvarsväsende hade beträffande den nuvarande organisationen av armémusiken högst väsentliga inskränkningar vidtagits för att så långt som möjligt nedbringa kostnaderna. Revisionens förslag innebar, att vid armén skulle komma att finnas sammanlagt 487 musikbeställningar mot nuvarande 1,261, därvid revisionen beräknat sammanlagda kostnaderna för militärmusiken till 1,056,000 kronor. Revisionen framhöll i sin motivering, att vid organisationens uppgörande hänsyn icke annat än i andra hand tagits till den militära harmonimusikens allmänt kulturella uppgifter, vilka enligt revisionens uppfattning varken kunde eller borde få vara bestämmande.

Med anledning av försvarsrevisionens förslag beträffande armémusiken hade Musikaliska akademien i underdånig skrivelse den 30 maj 1923 framlagt sina starka betänkligheter emot förslaget samt framhållit, att försvarsrevisionens förslag innebure en personalminskning, som skulle sätta kårerna ur stånd att fylla sina militärmusikaliska uppgifter, i det numerären bleve otillräcklig för utförande av såväl harmonimusik som den för infanteriet viktiga marschmusik, varjämte akademien betonat den allmänt kulturella uppgift som de militära musikkårerna fyllde dels genom offentlig musikutövning och dels genom att verka som grundläggande musikskolor för en stor del av landets

orkestermusiker. Akademien hade ock i detta sammanhang utarbetat ett organisationsförslag.

Efter det chefen för generalstaben, som fått sig ålagt att på grundvalen av försvarsrevisionens betänkande uppgöra förslag till arméorganisation, i det av honom avgivna utlåtandet förklarar sig instämma i de uttalanden, som från akademiens sida gjorts angående harmonimusikens militära nödvändighet men funnit det icke vara möjligt att för armémusiken beräkna högre anslag än som erfordrades enligt de av försvarsrevisionen angivna grunder, hade i enlighet med hans förslag utarbetats nådig proposition i ämnet till 1924 års riksdag. Frågan om armémusikens allmänskulturella uppgifter hade i såväl generalstabschefens förslag som Kungl. propositionen helt förbigåtts. Kungliga akademiens preses, som vid propositionens avfattande var minister för utrikes ärendena, uttalade till statsrådsprotokollet en avvikande mening samt framlade ett särskilt förslag.

Till 1924 års riksdags försvarsutskott hade från Umeå Musiksällskap samt härefter, på föranstaltande av Svenska Musikerförbundet, ytterligare en mångfald andra orkestersammanslutningar i skilda delar av landet inkommit framställningar, däri — i anslutning till en vid 1924 års riksdag väckt motion om militärmusikens bibehållande till sin nuvarande omfattning — armémusikens betydelse för musikkulturen i landet framhållits, men hade försvarsutskottet i sitt betänkande, vilket för militärmusikens vidkommande slutade å en kostnads-summa av 1,050,000 kronor, icke berört militärmusikkårens allmänskulturella uppgifter eller eljest ansett sig böra taga hänsyn härtill vid utformandet av sitt förslag.

Sedan Kungl. Maj:t genom nådig remiss den 26 november 1924 anbefallt Musikaliska akademien att avgiva underdånigt utlåtande över det förslag till armémusiken, som utarbetats av 1924 års försvarsutskott, avgav akademien underdånigt utlåtande och förslag i ämnet den 18 december 1924, därvid akademien, som betonade militärmusikens dubbla uppgift att tjäna militära ändamål och att verka i det allmänna kulturlevets tjänst, med skärpa utvecklade sina synpunkter i sistnämnda hänseende och till belysning av det intresse, som härutinnan råder, bilade avskrift av en till akademien den 10 december 1924 från Umeå Musiksällskap avlåten skrivelse i förevarande fråga samt framhöll, att föreningar, som kunna jämföras med nämnda musiksällskap, med framgång verka i ett flertal städer.

Såsom ovan antytts, har Musikaliska akademiens omförmälda förslag i stort sett lagts till grund för Kungl. propositionen till organisation av armémusiken till innevarande års riksdag, därvid akademiens skäl i väsentliga avseenden i propositionen återgivits.

Att de allmänna musikkulturella synpunkterna, som i de tidigare å riksdagens bord framkomna förslag om armémusikens omorganisation ej kunnat få göra sig gällande, emellertid i det nu föreliggande regeringsförslaget vunnit beaktande, är att hälsa med synnerlig tillfredsställelse och får betecknas som en stor framgång för de allmänna kultursträvandena i landet. Då för omkring 15

år sedan tanken på militärmusikens totala indragning väcktes, torde från de håll, där den framfördes, det hava varit enbart det direkta penningbesparingskravet, som gjort sig gällande. Det torde få anses förståeligt och förklarligt, att ett dylikt krav då kunnat i rent politiska kretsar uppstå, när å vissa håll, där allmänt musikaliska och kulturella frågor pläga vinna särskilt gehör, insikten om militärmusikens betydelse ur annan synpunkt än uteslutande militär — ja, till och med dess värde över huvud taget — visat sig vara så anmärkningsvärt liten. Måhända ägde detta något sammanhang med det förhållande, att tonkonstens målsmän i landsorten icke i någon nämnvärd mån kommit till tals i denna fråga eller blivit i tillfälle att yttra sig i densamma, utan att frågan kommit att skärskådas väsentligen från huvudstadssynpunkt, något som — om man betänker huru i jämförelse med landsorten lyckligt lottad huvudstaden är med avseende å musikaliska tillgångar och möjligheter — nog bidragit till en felbedömning av armémusikfrågans vikt för landet i dess helhet. Huvudstadens relativt rika och mångsidiga musikliv hade nog också i viss mån varit ägnat att — och är kanske så än i dag — för vederbörande skymma blicken för armémusikens förhållande till och otvivelaktigt icke ringa betydelse för jämväl huvudstadens musikliv. Dessutom torde det nog vara så, att, då på senare år armémusikfrågan blivit aktuell, vännerna till armémusiken och de på området särskilt sakkunniga med utredningar och övertygande bevisning rest ett sådant sakligt motstånd mot ifrågavarande indragningar, att i saken tidigare icke införas, som sålunda stått mer eller mindre främmande för frågan eller i anledning härav och utav rena sparsamhetsskäl varit benägna biträda reduktionsförslagen, i många fall sett sig böra revidera sin uppfattning.

Erfarenheten från andra länder, särskilt vårt södra grannland Danmark, bör i övrigt mana till eftertanke. Sedan krav på reduktion av militärmusiken framförts i Danmark, beslöts genom »Lov om Haerens Musikere» den 1 april 1911 en avsevärd reduktion av arméns musikpersonal. Den sålunda beslutade minskningen möttes emellertid av ett sådant motstånd hos den allmänna meningen i landet, att den musikpersonal, som enligt reduktionsplanen skulle indragas, fick stanna kvar, och status quo har i huvudsak bibehållits.

Om armémusiken ansetts äga en sådan betydelse i Danmark, som med sin jämförelsevis goda tillgång på civilmusiker, sin ringa geografiska utbredning samt sitt i övrigt kontinentala läge har i alla avseenden lättare att på skilda platser inom landet med goda musiker rekrytera sina orkestrar, torde utan större svårighet inses vikten av att i vårt vidsträckta och särskilt vad de nordliga delarna beträffar sämre belägna land med dess större centralisationssvårigheter äga — såsom Musikaliska akademien framhållit — runt omkring i landet militärmusikkårer, som »utgöra de grundläggande musikskolorna för en stor del av landets orkestermusiker, varjämte de utgöra kärnan i de symfoniorkestrar, som bildats i ett flertal orter». Elevplatserna vid militärmusikkårer rekryteras ju oftast från den fattigare delen av befolkningen, och många i avlägsna delar av landet boende musikaliska begåvningar, vilka på grund av ekonomiska och geografiska förhållanden eljest icke blivit tillvaratagna, hava genom anställning

vid militärmusikkår fått tillfälle utveckla sina anlag och beredas den plats i samhället, vartill deras begåvning berättigat dem.

Vad beträffar militärmusikkårernas värde såsom härdar för symfonisk orkesterverksamhet, som ju är betydelsefull för spridandet av tonkonstens skatter till folkets breda lager och dessas allmänt musikaliska uppfostran, har ju omvittnats av landsortens orkesterföreningar i södra och framför allt norra delarna av landet, hurusom indragningarna av militärmusiken säkerligen skulle verka rent ödeläggande i de flesta fall å denna verksamhet i landsorten.

Ett närmare studium av Musikaliska akademiens utlåtande giver vid handen, att akademien sett sig nödsakad hålla sig inom viss ungefärlig kostnadsram för nu ifrågavarande ändamål å militärbudgeten samt sökt att med denna utgångspunkt skapa en musikaliskt sett och med hänsyn till prestationsförmågan så tillfredsställande organisation som möjligt. Att akademiens förslag icke fyller de fordringar, man ur musikalisk och allmänt musikkulturell synpunkt har rätt att ställa på detsamma, vill nog icke akademien själv göra gällande; detta torde kunna utläsas ur akademiens utlåtande och tillskrivas i första hand den antydda av akademien särskilt framhållna faktiska nödvändigheten att begränsa kostnaderna inom den av försvarsrevisionen angivna ram.

*

I Kungl. propositionen, däri, såsom tidigare här konstaterats, de musikkulturella synpunkterna fått göra sig gällande, har departementschefen emellertid förklarar, att det ur kulturell synpunkt givetvis skulle vara önskvärt, om musikorganisationen kunde givas större omfattning, än vad föreliggande förslag upptager, men att detta av kostnadsskäl icke varit möjligt, därvid departementschefen tillika såsom sin uppfattning uttalat, att den väckta tanken på en utökning av nämnda organisation på bekostnad av annan huvudtitel syntes departementschefen värd beaktande och torde böra göras till föremål för särskild utredning.

Detta auktoritativa uttalande har i för saken intresserade kretsar väckt glädje och den förhoppning, att ur en dylik utredning armémusiken skall framgå med en organisation, som — jämte det den på ett fullt tillfredsställande sätt fyller sin betydelsefulla militär-musikaliska uppgift, för vilken det nu för riksdagen framlagda förslag, såsom nog från de flesta håll erkännes —, ej ens torde vara tillfyllest — erhåller större anpassning efter det civila musiklivet och kan komma att bliva ett än kraftigare stöd härför samt än bättre än hittills utnyttjas till den allmänna musikkulturens fromma. På orter, där militära anstalter eljest indragas, kan måhända musiken i någon form bibehållas eller musiklivet erhålla det offentliga stöd. Det bör måhända ock tagas i övervägande om företagande i samband med denna utredning av en revidering av de för åtnjutande av statens orkesteranslag stadgade föreskrifter och formerna för militärmusikkårernas verksamhet, så att samtliga bestämmelser för Statens understödande och underhållande av offentlig orkesterverksamhet på ett ändamålsenligt sätt kompletteras varandra. Denna fråga är av den allmänskulturella betydelse för landet i dess helhet, att några *politiska* meningsskiljaktigheter härutinnan icke torde behöva

ifrågakomma utan alla för kulturellt framåtskridande intresserade kunna därom förena sig, oavsett vilka lokala och politiska meningar de hava.

Därest riksdagen beslutar om en dylik utredning, torde man kunna förvänta, att medverkan till frågans allsidiga belysande beredvilligt kommer att lämnas, såväl av befäl som underbefäl inom armémusiken, som Musikaliska akademien, Musikerförbundet och för saken intresserade lekmän.

Med stöd av vad ovan anförts hemställes,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa skyndsamt utredning, huruvida och i vad mån viss del av nu under fjärde huvudtiteln till musikorganisationen utgående anslag kan överföras till annan huvudtitel och sålunda den övertaliga musikpersonalen kan tagas i anspråk för landets musikliv och för riksdagen — om möjligt år 1926 — framlägga de förslag vartill utredningen må föranleda.

Stockholm den 14 mars 1925.

Carl Lovén.

Elof Lindberg.
